МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД НА ЗАНЯТТЯХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Кваліфікаційна робота (проєкт**)**

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 12-1м
спеціальності 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Освітньо-професійної програми Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Стрелан Ганна Юріївна
Керівник к.п.н., доцентка Шкворець О.В.
Рецензент: к.п.н., доцентка Блах В.С.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП ……..…..... 3

РОЗДІЛ 1. ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ 7

1.1. Сучасні освітні принципи запровадження особистісно орієнтованих підходів…… 7

1.2. Запровадження особистісно орієнтованого підходу, як інноваційної педагогічної технології в закладах загальної середньої освіти …… 11

1.3. Шляхи реалізації особистісно орієнтованого підходу на заняттях трудового навчання …… 17

РОЗДІЛ 2. РОЗРОБКА ЗМІСТУ ТА МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ 22

2.1. Методична змістова навчальної програми трудового навчання через впровадження особистісно орієнтованого підходу в освітній процес…… 22

2.2. Методична розробка тематичного плану та матриці проведення занять з використанням особистісно орієнтованого підходу…….. 28

2.3. Розробка методики проведення занять трудового навчання з впровадженням в освітній процес особистісно орієнтованого підходу……. 37

ВИСНОВКИ ……..…… 57

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….....…….**.....** 59

ВСТУП

Актуальність вибору теми: «Згідно Закону України «Про освіту» вказано, що «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [39].

Інтеграція національної освіти України в Європейський освітній простір передбачає активне співробітництво, становлення Української держави як повноцінної учасниці європейського освітнього простору.

Науковці В. Буряк, І. Зимня, А. Хуторской, В Терещук, М. Прищак, С Дятленко та інші, в своїх працях розкривають питання необхідності змін освітньої парадигми в закладах загальної середньої освіти, що би сприяло покращенню якості знань одержаним здобувачами освіти з різних шкільних предметів, відповідно набуті компетентності стали корисними в подальшому життєвому й професійному самовизначенню. Вчені вважають, що проблеми якості освіти зводяться до таких позицій: випускник закладу освіти повинен бути самостійним і відповідальним, вміти адаптуватися, самовдосконалюватись та адекватно реагувати на соціальні та економічні зміни в соціумі.

В Законі України «Про освіту», запропоновано орієнтувати освітній процес на застосування та оптимальне поєднання інноваційних педагогічних технологій, зокрема особистісно-орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного, як цільової організації освітнього середовища.

«У Законі України «Про освіту» визначено, що мета освіти – інтелектуальний і фізичний розвиток особистості. Педагогічна наука визначила шлях досягнення цієї мети – упровадження особистісно орієнтованого навчання. У його основі лежить особистісно діяльнісний підхід до навчання, який в працях І. Якиманської, І. Бех, С. Сисоєвої та інших українських і зарубіжних учених одержав назву особистісно орієнтованого. Особистісно орієнтований підхід стверджує, що в центрі навчання знаходиться учень, – його мотиви, цілі, неповторний психологічний склад. Виходячи з інтересів учня, студента, рівня його знань і умінь вчитель визначає мету знань і коригує освітній процес, керуючись розвитком особистості учня» [39; 6; 41; 51].

Вище розглянуті питання щодо необхідності удосконалення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти свідчить про актуальність проблеми, що зумовило вибір **теми дослідження**: «Особистісно орієнтований підхід на заняттях трудового навчання в закладах загальної середньої освіти».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконане відповідно до науково-дослідної роботи «Формування професійних компетентностей майбутнього фахівця технологій» кафедри обліку, фінансів та підприємництва.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та розробити зміст та методику впровадження особистісно орієнтованого підходу в процесі проведення занять трудового навчання в закладах загальної середньої освіти.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати сучасні дидактичні принципи запровадження особистісно орієнтованого підходу в освіті.

2. Визначити характерні особливості особистісно орієнтованого підходу, як інноваційної педагогічної технології в закладах загальної середньої освіти.

3. Розглянути шляхи реалізації особистісно орієнтованого підходу на заняттях трудового навчання

4. Проаналізувати методичну змістову навчальної програми трудового навчання через впровадження особистісно орієнтованого підходу в освітній процес.

5. Розробити зміст та методику проведення занять з використанням особистісно орієнтованого підходу в закладах загальної середньої освіти.

Об'єкт дослідження: процес впровадження особистісно орієнтованого підходу на заняттях трудового навчання в закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження: методика проведення занять трудового навчання з впровадженням в освітній процес особистісно орієнтованого підходу.

Методи дослідження:

– *теоретичні:* аналіз наукової, навчальної, психолого-педагогічної літератури та періодичних видань; узагальнення та систематизація отриманих результатів, визначення їх наукової та практичної значущості;

– *емпіричні*: метод педагогічного спостереження; аналіз уроків з трудового навчання та інноваційних педагогічних технологій з огляду на проблему дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному аналізі та характеристики сучасних освітніх особливостей впровадження особистісно орієнтованого підходу на заняттях трудового навчання в закладах загальної середньої освіти; аналізу та розробки методики проведення занять трудового навчання що ґрунтується на реалізації особистісно орієнтованих технологій в освітньому процесі засобами технології в'язання об'єктів проектування.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні змістового наповнення та методичних рекомендацій проведення занять трудового навчання за умови впровадження

особистісно орієнтованого підходу, які можуть бути використані вчителями трудового навчання, технологій та в закладах позашкільної освіти.

Апробація результатів дослідження. Теоретичні положення висвітлювалися під час V Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти» (Херсон, 2020), доповідь з теми «Сучасні освітні підходи впровадження особистісно орієнтованих педагогічних технологій на заняттях трудового навчання в закладах загальної середньої освіти» (Сертифікат).

РОЗДІЛ 1
ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

1.1. Сучасні освітні принципи запровадження особистісно орієнтованих підходів

Основні питання розвитку сучасної освіти спрямовано на розвиток та саморозвиток особистості. Вітчизняні науковці в своїх працях пропонують вирішувати освітні питання через впровадження особистісно орієнтованого підходу, спрямовувати освіту на особистісно орієнтовану, гумонітарну парадигму.

В наукових роботах Ш. Амоношвілі [46], І. Бех [5], І. Якиманської [52], В. Буряка [53], М. Михайліченко [27], Я. Рудик [27], С. Підмазіна [35], С. Негоди [53], М. Прищака [38], М. Гриньової [58] та інших, широко розкриваються питання психолого-педагогічних, виховних, методичних аспектів особливостей застосування особистісно орієтованого підходу на всіх вікових етапах формування, розвику та саморозвитку дітей та здобувачів освіти в різних рівнів.

В контексті нашого дослідження розглянемо та уточнемо різні моделі, принципи та бачення сучасних науковців, щодо дидактичних особливостей застосування особистісно орієнтованого підходу в освітній галузі.

«І. Якиманська вважає, що в основі особистісно орієнтованого підходу лежить визнання індивідуальності, самобутності кожної людини, її розвиток не як «колективного суб’єкта» [51].

«Особистісно орієнтоване навчання це таке навчання, центром якого є особистість учня, його самобутність, а потім узгоджується зі змістом освіти – таке визначення надає науковець» [53].

В своїх наукових працях І. Якиманська розглядає різні моделі моделі особистісно орієнтованого підходу. Розглянемо запропоновані науковцем визначення кожної з них.

Соціально-педагогічна модель особистісно орієнтованого підходу заключається в вихованні та формуванні наперед заданими особистісними якостями.

Предметно-дидактична модель особистісно орієнтованого підходу спрямована на диференційний та індивідуальний підходи в освіті. Освітній процес в міру складності навчального матеріалу, новизни інформації, складності технології, різнорівневі завдань, а не готовності учня до сприйняття навчального матеріалу. Така предметно-дидактична модель вказує І. Якиманська досягається шляхом створення в освітніх закладах додаткових консультацій з різних предметів, факультативних занять, курсів. Ця технологія вказує автор не відноситься до формування духовних, національних та світоглядних уподобань та досвіду особистості [51].

Третю модель особистісно орієнтованого навчання І. Якіманська пропонує, як психологічну. Психологічною моделлю автор вважає таку модель освітнього процесу при, якому необхідно скорегувати індивідуальні здібності кожного учня до пізнання [51].

С. Сисоєва в наукових працях досліджує психолого-педагогічні аспекти особистісно орієнтованого підходу через удосконалення принципів педагогічної творчості, що впливає на реалізацію та орієнтацію суб’єкт-суб’єктної взаємодії у системі вчитель-учень з метою розвитку творчості кожної особистості [40].

Автор вказує на діалогічні форми комунікативної взаємодії вчителя з учнем. Розглянемо принципи особистісно орієнтованого підходу, які запропоновані С. Сисоєвою.

Принцип діагностики має на меті корегувати та передбачати освітній процес враховуючи рівень розвитку та здібностей учнів в сумісній діяльності.

«Принцип оптимальності та взаємодії передбачає суспільну роботу вчителя та відбору таких сучасних педагогічних технологій, які враховують різні можливості творчих здібностей учнів, щоб як результат сприяло розвитку творчих здібностей усіх учнів» [41].

«Принцип фасилітації передбачає розуміння формування творчої особистості учня у навчально-виховному процесі як процес полегшення, сприяння творчій навчальній діяльності учня, стимулювання його творчої активності. Це пов’язане з необхідністю створення на уроці і в позаурочній діяльності учнів творчої атмосфери (співдружності, співтворчості, співробітництва), яка б сприяла розвитку мотивів творчої діяльності, надихала учнів на творчість» [41; 58].

Реалізація принципу креативності реалізується в освітньому процесі через впровадження в освітню діяльність творчих проблемних завдань, організації спільної проєктно-технологічної діяльності, створення спеціального навчального середовища, спільної та індивідуальної творчої роботи учнів, за умови впровадження інноваційних педагогічних технологій, цікавих проблемних завдань. Творча діяльність учнів в спеціально організованій освітній діяльності сприятиме можливості знаходити цікаві нестандартні, оригінальні рішення [10; 58].

Принцип варіативності передбачає намічену мету в результаті навчання, та вірно обрані варіанти сучасних педагогічних технологій.

«Принцип самоорганізації відображає особливості управління процесом формування творчої особистості учня, які зумовлені особливостями управління нелінійними системами і орієнтують вчителя на внутрішній вплив, на узгодження розвитку учнів із власними тенденціями розвитку, а також на необхідність «збуджувати» та ініціювати творчу активність, при цьому управління повинно бути

непомітним, мінімальним у своєму зовнішньому впливі і здійснюватися опосередкованими методами. Саме в цьому випадку можна говорити не про управління, а про процеси самоуправління» [58].

М. Прищак в науковій роботі де він розглядає порівняльний аналіз особистісно орієнтованого, компетентнісного та комунікативного підходів в освіті, надає поняття, що «особистісно орієнтована освіта (педагогіка)» як освіта інтегративного навчання базується на спробі подолання авторитарної моделі вітчизняної освіти, та переорієнтуватись на ідеї, принципи, цінності в основі яких поняття «особистість» розглядається як свобода [38].

«В наукових працях М. Прищака висвітлено питання порівняльного аналізу особистісно орієнтованого, компетентнісного, комунікативного підходів в освіті. Він вважає, що «ключовим критерієм методологічної ефективності відповідних підходів в освіті виступає принципи сучасної парадигми освіти. Автор вказує на ключову роль особистісно орієнтованого підходу в подоланні авторитарної парадигми освіти та роль компетентнісного підходу як ключового фактору трансформації освіти України в напрямі європейського освітнього простору» [38]. М. Пращук визначає «позитивні аспекти та недоліки особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів. Зокрема, можливість абсолютизації ролі особистості (особистісно орієнтований підхід) в системі «людина-світ» та абсолютизація технологічного аспекту розвитку особистості (компетентнісний підхід), що повертає парадигму освіти до класичної (раціоналістичної), зроблений автором аналіз особистісно орієнтованого, компетентнісного та комунікативного підходів в освіті показує їх взаємозв’язок, взаємозалежність, взаємовизначеність, взаємодоповнювальність запропонованих науковцем освітніх підходів» [38].

«Особистісно зорієнтоване виховання – це утвердження людини як найвищої цінності, навколо якої ґрунтуються всі інші суспільні пріоритети» [3, с. 29].

В рамках нашого дослідження вважаємо за необхідне зауважити на видатній діяльності науковця.

«Бех Іван Дмитрович – дійсний член АПН України, доктор психологічних наук, професор, директор Інституту проблем виховання АПН України, Заслужений діяч науки і техніки України. Відомий в Україні та за її межами вчений у галузі методології розвитку особистості, теорії і технології виховання. Ним створено теорію особистісно-орієнтованого виховання, оригінальну концепцію правиловідповідної суб'єкт-суб'єктної взаємодії та концепцію вчинку.

Учений здійснив продуктивний синтез теорії культурно-історичного розвитку вищих психічних функцій, гуманістичної психології, теорії почуттів і на цій основі створив особистісно-розвивальний підхід, що забезпечує сходження особистості до духовно-моральної культури людство» [59].

Отже впровадження в освітній процес особистісно орієнтованого навчання сприятиме покращенню освітньої діяльності.

1.2. Запровадження особистісно орієнтованого підходу, як інноваційної педагогічної технології в закладах загальної середньої освіти

Науковець А. Сембрат спираючись на наукові роботи, які розглядали методологічні проблеми виховання і становлення особистості (Г. Андрєєва, Л. Анциферова, Р. Бернс, А. Бойко, І. Бех, О. Киричук, Б. Лихачов та інші); досліджуються різні аспекти виховання особистості: морального виховання (В. Гаврилов, А. Донцов, В. Оржеховська, та інші); розвитку духовних потреб (В. Антофійчук, М. Білогорка, О.

Сухомлинський); естетичного виховання (І. Зязун, П. Іваницька, Л. Левчук та інші); національного виховання (Г. Ващенко, М. Стельмахович, Р. Скульський та інші), отже автор робить висновок, що науковці працюють над створенням такої моделі вихованості людини, яка б давала їй змогу оптимально вирішувати складні питання своєї життєтворчості, сприяла успішному досягненню індивідуальних і суспільних цілей [54].

«Науковець зосереджує увагу на те що у педагогічній науці особливої уваги «заслуговує особистісно-орієнтований підхід, який має на меті створення нових механізмів навчання та виховання, який ґрунтується на принципах глибокої поваги до особистості, самостійності особи, врахування індивідуальності (неповторності). Особистісно орієнтований підхід покликаний суттєво гуманізувати освітній процес, наповнити його високими морально-духовними переживаннями, утвердити принципи справедливості і поваги, максимально розкрити потенційні можливості учнів, стимулювати її до особистісно-розвивальної творчості, до життєтворчості» [54].

М. Михайліченко, Я. Рудик, які в навчальному посібнику «Освітні технології» розкривають питання, щодо загального уявлення про освітні технології через нормотивно-правове забезпечення освітніх інноваційних технологій, історичні аспекти розвитку освітніх технологій та їх типологію, широко розглядають особливості сучасних педагогічних технологій, та сучасні підходи їх впровадження в освітній процес.

Серед технологій автори роблять акцент на особистісно орієнтовані технології, технології розвивального навчання, інформаційні технології, технології групової освітньої діяльності.

В нашій роботі ми спирались на наукові нароби цих авторів з питань особистісно орієнтованого підходу в закладах загальної середньої освіти, ігрових та проектної технологій. Зосередили увагу на технології педагогічної підтримки з метою власної будови траєкторії освіти та самоосвіти учня.

«Освітня технологія – це спосіб оптимального досягнення мети педагогічного процесу з використанням відповідних методів. Її доцільно визначати як послідовність спільних дій вчителя та учнів, що супроводжуються педагогічною діагностикою і спрямовані на забезпечення відповідності результату визначеній меті» [27, с.18].

С. Сисоєва розглядає педагогічні технології її «як теоретично обґрунтовану систему упорядкованих професійних дій педагога, що при оптимальності ресурсів і зусиль гарантовано забезпечує ефективну реалізацію поставленої освітньої мети та можливість відтворення процесу будь-яким педагогом незалежно від рівня його майстерності» [40].

Головними мотивами пошуку оптимальної освітньої технології в закладах загальної, середньої освіти виступають:

1. «становлення та вдосконалення національної системи освіти, де простежуються дві домінуючі тенденції: по-перше, відродження національної самосвідомості, української культури, мови, виховання громадянина-патріота, врахування ментальності українського народу;» по-друге, прагнення до інтеграції у світове, європейське співтовариство» [27];

2. нова філософія освіти (зміна пріоритетів, парадигм, ціннісних орієнтацій);

3. створення системи безперервної освіти, оптимальної доцільності й ефективності в комплексі «коледж-університет»;

4. «особливості кадрового забезпечення педагогічного колективу (вимоги до педагогічних працівників, умови конкурсного відбору, науково-педагогічні підходи до організації педагогічного колективу) як єдиної команди» [27];

5. рівень матеріально-технічного та інформаційного забезпечення;

6. «запровадження системної (кооперативної) моделі управління, планування та прогнозування, підвищення ролі дорадчих структур» [27, с. 28].

В рамках особистісно-орієнтованого підходу автори зосереджують увагу індивідуалізації та диференціації освітньої діяльності, яка вимагає різноманітного застосування методів, форм і засобів, та також сучасних освітніх технологій, які б відповідали таким критеріям:

«1. природовідповідності та природодоцільності, які передбачають досягнення кожним учнем найвищого рівня саморозвитку, креативності, обдарованості, знань, умінь і навичок, психічних функцій, засобів діяльності, які можливі для даної особистості в даних умовах за рахунок добору найбільш активізуючих форм і методів навчання з найменшими витратами часу» [27];

«2. оптимізації – це принцип, який допомагає педагогам полегшити процес навчання, інтегруючи основні дидактичні принципи (доступність, природовідповідність, доцільність, активність, ґрунтовність знань та ін.), і забезпечує результативність освітнього процесу. Принцип оптимізації визначає шлях пізнавальної діяльності на рівні співпартнерства учня й учителя. Результатом такої взаємодії є, зазвичай, високопродуктивна та високоефективна праця як учня, так і вчителя» [27];

«3. співпраці та співтворчості – це спільна організація цілеспрямованої творчої діяльності педагога й учня, яка передбачає взаємне збагачення духовними цінностями за умови провідної ролі педагога-гуманіста. Співпраця у відносинах «учень-педагог» реалізується в життєдіяльності колективу, набуваючи різних форм: співдружність, співучасть, співпереживання, співтворчість, співуправління тощо. Взаємини співпартнерства поширюються на всі види взаємин учнів, педагогів, керівництва з довкіллям (батьками, родинами, громадськими організаціями та державними структурами). У педагогіці співпраці виділяють чотири напрямки: гуманно-особистісний підхід до дитини; дидактичний комплекс; концепція національного виховання; педагогізація довкілля» [27];

«4. створення освітнього простору (предметно-естетичного, емоційноестетичного, інтелектуального) – активний засіб підвищення ефективності освітнього процесу. Визначальний вплив на становлення, розвиток особистості має формотворчий вплив середовища (природного, інтелектуального, морального, духовного, естетичного)» [27, с. 29].

«І. Дичківська виокремлює такі технологій: технології пояснювально-ілюстративного навчання, в основі яких лежать інформування, просвіта учнів і організація їхніх репродуктивних дій для вироблення знань, умінь і навичок; особистісно орієнтовані технології навчання, що створюють умови для забезпечення власної навчальної діяльності учнів, розвитку їхніх індивідуальних особливостей; технології розвивального навчання, у центрі уваги яких перебуває спосіб навчання, котрий спонукає до включення внутрішніх механізмів особистісного розвитку учнів, їхніх інтелектуальних здібностей» [12].

«Отже, як зазначено в роботах М. Михайліченко, Я. Рудик та інших науковців, освітня технологія – це спосіб спільної освітньої діяльності в процесі, якої виконується постійне і систематичне діагностування рівня навчальних досягнень і сформованості виховних якостей, системність та взаємозв’язок основних елементів технології, якими є мета, зміст, форми, методи, засоби взаємодії учасників освітнього процесу й відповідно до вище зазначеного – результат. Освітня технологія є відкритою педагогічною системою, котра складається з мети, що відповідає освітнім концепціям, змістових педагогічної технології), форм,методів взаємодії суб’єктів та об’єктів технології,результату та аналізу освітньої діяльності. Відповідно вище зазначені категорії будуть мати вплив на етапи реалізацію освітньої технології, а це: цілетворення; діагностика; організація спільної творчої діяльності вчителя та учнів;забезпечення освітнього середовища; оцінка і корекція результатів» [40].

«С. Яценко в контексті ідеї суб’єкт-суб’єктної взаємодії головних учасників освітнього процесу як концептуальної умови реалізації

особистісно орієнтованого навчання виокремлює психолого-педагогічні та методичні умови реалізації особистісно орієнтованої системи освіти . Психолого-педагогічні умови він визначає психологічними основами організації особистісно орієнтованого підходу в закладах загальної середньої освіти та передбачає спеціальну підготовку вчителя до впровадження відповідного підходу, спрямованого на розвиток у здобувачів освіти рефлексії в процесі переходу від самоактуалізації до самореалізації. На його думку, це можливо лише за наявності концептуально-гуманістичного мислення та ідеології навчання й виховання, що спрямована на виживання шляхом «стійкого розвитку особистості й індивідуальності та високої мотивації життєдіяльності випускника на основі пріоритету духовно-моральних цінностей» [49].

В результаті проведеного аналізу визначення мети особистісно орієнтованого підходу в освіті нами виокремлено основні вектори що стоять на меті застосування освітньої технології, серед них такі:

1. В процесі освітньої діяльності необхідно постійно підтримувати все сторонній розвиток пізнавальних здібностей учнів за різними здібностями та підготовкою.

2. Врахування здібностей та досвіду кожного учня, попереднє прогнозування результату освітнього особистісно орієнтованого підходу з метою розвитку та саморозвитку кожної особистості.

3. Створення сприятливих освітніх умов спрямованих на самопізнання, самовизначення, самореалізацію, формування культури життєдіяльності, що сприяє продуктивно будувати життєві позиції сьогодення та перспектив.

1.3. Шляхи реалізації особистісно орієнтованого підходу на заняттях трудового навчання

Сучасні вимоги до зміни освітньої парадигми вимагають і змін під час організації вивчення предмету «Трудове навчання» в закладах загальної середньої освіти, реалізація якої спрямована на розвиток загальних та предметних компетентностей в проєктно-технологічній творчій діяльності.

Вивчення предмету трудове навчання допомагає учням в виборі майбутньої професійної діяльності, знайомить з різноманітними технологіями виготовлення сучасних виробів в індивідуальному виробництві та на підприємствах. На заняттях трудового навчання учні знайомлять з сучасною технікою, процесами управління, шляхами рішення творчих задах в дизайнерській діяльності.

Перед учителем трудового навчання, за умови нових освітніх підходів поставлена задача, яка заключається не тільки в передачі певних знань, а й сформуванні технічно освіченої, компетентісної розвиненої особистості, здатну швидко адаптуватися в сучасному технічному середовищі.

Процес навчання в закладах загальної середньої освіти спрямований на вирішення освітніх завдань, кожне з яких характеризується динамічністю, дидактичною завершеністю.

«І. Шостак освітній процес на уроках трудового навчання розглядає з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів та вибору відповідних технологій навчання. Протягом всього періоду трудового навчання в закладах загальної середньої освіти, та в ліцеї основоположним принципом навчально-виховного процесу є диференціація та індивідуалізація, тобто особистісно орієнтований підхід.

Автор вказує на те, що «диференційоване навчання на уроці потребує ґрунтовної підготовки педагога, певних професійних умінь.

Необхідно вивчити індивідуальні особливості учнів, розподілити їх на групи, розмістити ці групи, підібрати консультантів, розробити заняття в деталях, чітко сформулювати основні і додаткові запитання, визначити час на їх виконання, продумати систему оперативного контролю, поєднувати індивідуальну, групову та фронтальну роботу, продумати власну педагогічну діяльність на занятті, підготувати необхідні дидактичні матеріали» [47].

«Відомий вчений Ш. Амонашвілі вважає, що в основу дослідження питань педагогічної взаємодії покладено принципи гуманістичної педагогіки й психології. Головну задачу педагога вбачає в полегшенні і в той же час стимулюванні процесу учіння, тобто в умінні створити відповідну емоційну й інтелектуальну атмосферу в класі.

«Педагог спрямований на застосування особистісно орієнтованого підходу в своїй роботі з учнями використовує індивідуальні програми розвитку школярів, посилення пізнавальної активності і позитивних мотивів учіння. Гуманістична позиція педагога, згідно досвіду Ш. Амонашвілі, має полягати в тому, щоб прийняти дитину такою, яка вона вже є, з таким життям, яким вона вже живе, і включати у своє з нею спілкування її життя в усіх його проявах; цікавитися її життям і стати його співучасником. І це має відбуватися не тільки у вільний від уроків час, але й, у першу чергу, на уроках, де укладаються й формуються життєво важливі для учнів цінності, глибоко усвідомлені й позитивні відношення, особистісні установки на життя» [46].

«Педагогічна взаємодія набуває дієвості, якщо технічні прийоми, які використовує вчитель, сповнені високих прагнень гуманістичного відношення до школярів і спрямовані на розвиток їхньої особистості. Навчально-виховний процес як багатогранний процес постійного духовного збагачення й оновлення не можна зводити педагогічний процес лише до педагогічного впливу вчителя на учнів.

Розглядаючи індивідуальний підхід до учнів як важливу складову частину методики навчально-виховної роботи, В.Буряк виділяє такі аспекти в діяльності педагога: знання дітей, їх індивідуальних особливостей; уміння в процесі щоденної навчальної роботи стежити за роботою кожного учня в класі, бачити окремих учнів, працюючи з цілим класом; застосування різних способів індивідуальної допомоги учням під час самого уроку» [8].

Так, наприклад, І. Зимня «формулює такі принципи організації спілкування: активність процесу педагогічного спілкування, співтворчість; розширення обсягів і видів спілкування; інтенсивність спілкування, що виявляється в динаміці насиченості, різноманітних видах педагогічної взаємодії; психологічний комфорт, який забезпечує саморозкриття особистості дитини; створення індивідуальної програми спілкування зі школярами; педагогічне співробітництво педагога й дітей» [15].

«Проект є складовою проектування, що розглядається як створення проекту (прототипу, прообразу) передбачуваного або можливого об'єкту стану. Проектування - це вид діяльності, що синтезує в собі елементи ігрової, пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої, професійно-трудової, комунікативної, навчальної, теоретичної і практичної діяльності. Проведений аналіз дозволяє нам сформулювати думку про те, що проектування в якості творчої, інноваційної діяльності завжди націлене на створення виробів і послуг, що володіють об'єктивною і суб'єктивною новизною і мають особистісну та суспільну значимість. У загальних рисах проектування полягає в аналізі проектної ситуації (збиранні й уточненні інформації), синтезі (пошуку) та оцінці рішень» [20].

«Цінність проектування полягає в тому, що саме ця діяльність привчає дітей до самостійної, практичної, планової і систематичної роботи, виховує прагнення до створення нового або існуючого, але

вдосконаленого виробу, формує уявлення про перспективи його застосування; розвиває морально-трудові якості, загально-цінні мотиви вибору професії і працелюбність. При цьому необхідно пам'ятати, що потрібно особливу увагу приділяти тому, щоб в учнів не згасав інтерес до цього процесу, слідкувати щоб вони доводили свої наміри, особливо в праці, до кінця. Крім того під час роботи на проектом у школярів розвиваються пізнавальні навички, формуються вміння самостійно конструювати свої знання, активно розвиваються комунікативні здібності, навички лідерів та здатність до спільної роботи в групі, створюються можливості для реалізації міжпредметних зв’язків» [2, с.8].

«В якості мотивів проектно-технологічної діяльності виступають соціальні й особистісні потреби в матеріальних і духовних цінностях. Розрізняють такі мотиви проектно-технологічної діяльності: пізнавальні (задоволення потреби в знаннях, уміннях, навичках), матеріальні (задоволення потреби в продуктах харчування, одягу, предметах побуту і т.п.), соціально-професійні (задоволення потреби в соціально-професійному самовизначенні), художньо-естетичні (задоволення потреби в красі), духовні (задоволення потреби в самопізнанні, самореалізації і самовдосконаленні)» [2, с.12].

Особливого значення набувають питання запровадження інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях трудового навчання. Сьогодні з метою інтенсифікації освітнього процесу майже кожен учитель впроваджує в освітню діяльність інформаційні технології через розробку власних мультімєдійних презентацій, добору відео-матеріалу, демонстрації об’єктів проектування. Учні в свою чергу в проєктно-технологічній діяльності на кожному етапі звертаються до Інтернет джерел. [11; 12; 30].

Спираючись на наукові праці О. Коберника. В. Бербець, С. Ящука нами виокремлено, що «проектно-технологічна діяльність як основна дидактична одиниця сприяє: у формуванні навиків самостійної орієнтації

в науковій, навчально-методичній і довідниковій літературі; у формуванні творче системне мислення, технологічну культуру і етику; підсиленню уяви, що являється потужним стимулом народження нових ідей, пошуку альтернативних рішень, їх аналізу і синтезу, що в майбутньому відкриється основою інноваційного мислення і діяльності; психічному розвитку учнів; успішній адаптації молоді до сучасних соціально-економічних умов життя; реалізації особистісно-орієнтовної парадигми трудової підготовки учнів; забезпеченню цілісності педагогічного процесу, здійсненню цілісного розвитку, єдності навчання і виховання учнів; підготовці школярів до адекватного професійного самовизначення; формуванню потреби в знаннях, високих мотивів навчання і прагнення до самоосвіти» [26; 28; 32].

РОЗДІЛ 2
РОЗРОБКА ЗМІСТУ ТА МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1. Методична змістова навчальної програми трудового навчання через впровадження особистісно орієнтованого підходу в освітній процес

З запропанованими методичними рекомендаціями Міністерства Освіти України проведення занять кожного навчального предмету в закладах загальної середньої освіти.

«Вивчення предмету трудове навчання рекомендовано проводити за навчальною програмою, яка затверджена наказом МОН від 07.06.2017 № 804. Освітній процес згідно навчальної програми орієнтовано на формування в учнів ключових та предметних компетентностей».

«Науковці М. Пометун, А. Хуторський, В. Терещук, С. Дятленко які займаються компетентісним підходом в освіті виокремлюють основні групи компетентностей, яких потребує сучасне життя, серед них такі:

- соціальні, беруть на себе відповідальність, активно приймають рішення;
- полікультурні – стосуються розуміння несхожості людей, взаємоповаги до їхньої мови, релігії, культури тощо;
- комунікативні – передбачають опанування важливого в роботі та суспільному житті усного й писемного спілкування, оволодіння кількома мовами;
- інформаційні, зумовлені зростанням ролі інформації в сучасному суспільстві та передбачають оволодіння інформаційними технологіями, уміннями здобувати, критично осмислювати та використовувати різноманітну інформацію;

– саморозвитку та самоосвіти, які відповідають потребі та готовності постійно навчатися як у професійному відношенні, так і в особистому та суспільному житті;
– компетентності, що реалізуються у прагненні та здатності до раціональної продуктивної, творчої діяльності» [36; 45; 13; 42].

В. Юрженко зазначає, що під час вивчення та запровадження в житті різних технологій проявляються їх набуті компетентності. Тому на думку дослідника важливим фактором, щодо технологічної підготовки учнів є не тільки процес навчання, а й прояв особистісних якостей та здібностей кожного здобувача освіти. [48].

Під час проведення занять трудового навчання міжпредметний зв'язок відбувається за рахунок компетентісної складової з кожного предмету закладів загальної середньої освіти, який безпосередньо має вплив на проведення занять трудового навчання. Це такі предмети, як: математика, фізика, хімія, геометрія, інформатика, образотворче мистецтво та ін.

Учнів 7-9 класів занять трудового навчання рекомендовано орієнтувати на усвідомлення важливості безвихідного виробництва; розуміння шкідливого впливу хімічних та шкідливих речовин на навколишнє середовище; збереження природних ресурсів, обґрунтовувати та обирати раціональні технології виготовлення об'єктів проектування, економно обирати та застосовувати обрані матеріали; проводити міні-маркетингові дослідження з позиції споживача й орієнтовної вартості готового виробу.

Вивчення предмету з учнями 7-9 класів в закладах загальної середньої освіти орієнтовано, як було розглянуто у першому розділі параграфі 1.3. впровадження в освітній процес компетентністний, особистісно орієнтований, діяльнистний, проєктно-технологічний підходи.

Згідно змісту навчальної програми учні 5-8 класів повинні виготовити в середньому від 5до 8 проєктів, які виконуються відповідно методичних рекомендацій. Міні-маркетенгові дослідження, розроблену клаузуру, ескізи майбутнього виробу, засоби технології виготовлення об'єкту проєктування рекомендовано записувати у спеціальний зошит. Учні 9-их класів розробляють два проєкти з пояснювальною записко. Та презентацією згідно усіх етапів проєктно-технологічної діяльності.

Для розробки творчого проєкту згідно рекомендацій навчальної програми вчитель може обрати одну основну технологію та одну, дві додаткові.

В кожному класі рекомендовано застосовувати методи рішення творчих задач, такі як: метод фантазування, метод біоформ, біоніки, комбінаторики, метод фокального об'єкту та інші інноваційні технології.

«Г. Гаврелюк в свої роботах вказує на те, що у ході практичної проектно-технологічної діяльності учень доповнює власний досвід техніко-технологічними та проектними знаннями, уміннями, навичками, на основі яких у нього формується комплекс власних суджень, цінностей, ставлень, який слід розуміти як проектно-технологічну компетентність. Учитель самостійно формує теми, які учням необхідно засвоїти, зважаючи на обрані для виготовлення об'єкти проектування, визначає і планує необхідну кількість навчальних годин, необхідних учням для вивчення відповідних процесів з обробки матеріалу тощо. Така академічна автономія вчителя «обмежена» лише запланованими очікуваними результатами навчально-пізнавальної діяльності учнів, які визначають логіку його підготовки до навчального року, семестру, розділу чи окремого уроку» [34].

«На думку А.Терещука, в освіті існує необхідність створення такої моделі навчання, за якої домінантним буде особистісний розвиток учнів. Учений вбачає такий розвиток в адекватному оцінюванні випускниками закладів загальної середньої освіти самостійному формуванні стратегій

розв’язання життєвих та професійних проблем, знаходженні рішень в нестандартних ситуаціях й ін. Такий діяльнісний підхід, на його думку, передбачає набуття учнями мінімального досвіду використання знань і вмінь під час виконання проєктно-технолдогічних завдань, наближених до життєвих реалій певної галузі людської діяльності. Найбільший потенціал для реалізації такої моделі серед навчальних предметів має трудове навчання, а зокрема проектна технологія, яка активно упроваджується в освітній процес закладів загальної середньої» [42].

Відповідно теми дослідження та особистісно орієнтованого підходу на заняттях трудового навчання. Розглянимо методичні рекомендації, щодо втілення цієї технології в освітній процес.

«Особистісно орієнтований підхід передбачає організацію освітнього процесу як організацію проєктно-технологічної діяльності в процесі якої учень ставить перед собою задачі ц знаходить шляхи рішення цих задач. При цьому учителю визначити перелік навчальних задач і дій, та послідовність їх впровадження, надати учням орієнтовану основу і алгоритм виконання проектно-технологічних завдань, навчити учнів засобам і прийомам освітньої діяльності в засвоєнні нових знань.

«В наукових роботах І Якіманської визначено, що впроваджуючи особистісно зорієнтований підхід в освітній процес за наступною траєкторією :

– визначати життєвий досвід кожного учня, рівень інтелекту, пізнавальні здібності, інтереси, якісні характеристики, які спочатку треба розкрити, а потім узгодити зі змістом освіти;

– формувати позитивну мотивацію до пізнавальної діяльності, самопізнання, самореалізації та самовдосконалення в межах соціокультурних і моральних цінностей;

– «озброїти» учнів механізмами адаптації, саморегуляції, самозахисту, самовиховання та іншими, необхідними для становлення

самобутньої сучасної людини, здатної вести конструктивний діалог з іншими людьми, природою, культурою та цивілізацією в цілому» [42].

В результаті проведеного аналізу особистісно орінтованого підходу на заняттях трудового навчання в таблиці 2.1 розроблено таблицю в якій ми намагались зробити порівняльний аналіз деяких аспектів традиційного підходу та особистісно орієнтованого підходу

Таблиця 2.1.

Порівняльна характеристика традиційного та особистісно орієнтованого підходів в освіті

Традиційний підхід	Особистісно-орієнтований підхід
Позиція учня: учень – підлеглий об'єкт навчальних впливів, учень повинен, учень – ще не повнозначна особистість. **Позиція вчителя**: учитель наставник, єдина ініціативна особа, вчитель завжди правий, представляє готовий обєкт проектування та шляхи рішення творчої задачі **Методи засвоєння знань** базуються на повідомленні готових знань, навчанні за зразком, механічному виконанні технологічних операцій, вербальному викладенні матеріалу, репродуктивному відтворенні **Процес навчання** характеризується низькою мотивацією навчальної	**Позиція учня**: учень – суб'єкт навчальної діяльності, рівний партнер спілкування, учень — повнозначна особистість, кожен має здібності, багато учнів обдарованих. **Позиція учителя**: вчитель – помічник, котрий вчасно вміє почути, помітити, підправити, підтримати кожного учня, залучити до співпраці. **Методи засвоєння знань** спрямовані на створення можливостей самопізнання учня, самовизначення, самореалізації, на спільний розвиток учнів, на розвиток прагнення змінити себе, вдосконалювати і саморозвивати

діяльності,самостійне цілевизначення відсутнє, цілі навчання ставить учитель, план виконання виготовлення обєкту праці рекомендує вчитель, учні ізолюються від спілкування один з одним, переважна пасивність класу, низькій рівень міжосібного спілкування, слабкий зворотній взаємозв'язок, орієнтування на середнього учня, відсутність індивідуального навчання, підсумковий аналіз та оцінювання діяльності виконуються вчителем. Результат: реалізація навчальних цілей перетворюється в роботу за запропанованим алгоритмом засвоєння освітнього матеріалу. Мотитвація на низькому рівні небажання вчитися, невміння самостійно працювати.	Стиль ставлення вчителя до учнів; не забороняти, а направляти; не керувати, а співкерувати; не вимагати, а переконувати; не командувати, а організовувати; не обмежувати, а надавати свободу творчого вибору. **Процес навчання** характеризується високою мотивацією проєктно-технологічної діяльності, цілі навчання визначають учні, вони безпосередньо залучені до проектування уроку, передбачено використання різноманітних форм організації навчальної діяльності (робота в парах, групова, індивідуальна робота) достатня мовленнєва діяльність учнів постійний зворотний взаємозв'язок, підсумкового аналізу та оцінювання учнями своєї діяльності, своїх однокласників та вчителя. Результат: формування творчої, компетентної особистості

2.2. Методична розробка тематичного плану та матриці проведення занять з використанням особистісно орієнтованого підходу

Отже, як вище було зазначено особистісно орієнтований підхід характеризується визнанням індивідуальності, самобутності, самоцінності кожного учня , його розвитку не як колективного суб'єкта, а як індивіда, наділеного своїм неповторним суб’єктним досвідом.

Визначено, що особистісно орієнтованої технології, це розвиток здібностей учня. Реалізація особистісно орієнтованого підходу потребує зміни акцентів в освітньому процесі на заняттях трудового навчання, а саме організації освітньої індивідуальної діяльності кожного учня через виконання індивідуальних та групових форм роботи.

«Нами визначено, що ефективними активними методами проведення занять трудового навчання, що сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти та спираються на творче, продуктивне мислення. До них входять дві групи методів: неімітаційні (проблемні ситуації, практикум, дискусія, мозковий штурм) й імітаційні (не ігрові: аналіз конкретних ситуацій, аналіз творчих завдань; ігрові: ігрове проектування, ділова гра, рольова гра, тренінг та інші» [18; 25; 29; 30].

Розглянемо впровадження особистісно орієнтованого підходу на прикладі проведення занять трудового навчання з учнями 7-их класів засобами технології виготовлення в’язаних виробів.

В процесі розробки тематичного плану та матриці за цією технологією нами враховано наступні освітні умови впровадження особистісно орієнтованого підходу на заняттях трудового навчання, а саме:

1. Використання різноманітних форм і методів організації освітньої діяльності, що сприяє особистісного розвитку учня.

2. Створення освітнього креативного середовища, яке сприяє посилює мотивацію учнів.
3. Стимулювати здобувачів освіти до можливості висловлювати свою думку щодо виконання творчих завдань, без будь-якого остраху помилитися, дати неправильну відповідь або зробити технологічну помилку.
4. Використання під час уроку дидактично-інформаційного матеріалу, який дає змогу учневі вибирати найбільш значущі для нього вид та форму навчального змісту.
5. Оцінювання творчої діяльності учнів протягом всього освітнього процесу.
6. Заохочувати учнів знаходити свої шляхи рішення творчих задач, вміти аналізувати думку інших, робити власні судження.
7. Створення проблемних ситуацій спілкування на уроці, що сприятимуть прояву виявляти ініціативності, самостійному вибору учнями способів досягнення поставленої задачі. [17; 33; 49].

З метою створення атмосфери співробітництва між вчителем та учнем, між учнями необхідно визначити мету навчальної діяльності засвоєння обраної технології в цілому та на уроці. Необхідно чітко й переконливо інформувати учнів стосовно того, що й навіщо вони робитимуть на даному уроці, залучаючи до цього самих учнів. Важливо пояснити учням значення навчального матеріалу проєктно-технологічної діяльності, пояснити значення впливу інших наук та побудови цілісної системи знань, які в майбутньому можуть стати потрібними.

Для того, щоб учні краще розкривали набуті раніш здібності, свій навчальний потенціал і водночас почувалися комфортно на уроці, доцільно використовувати різнорівневі завдання. Як вище було зазначено диференційований підхід, це складова особистісно орієнтованого навчання, тому, готуючись до уроку, нами враховано добір індивідуальних завдань для кожного учня (завдання підвищеної

складності, творчі, випереджувальні вправи, вправи на кмітливість, уважність тощо), сплановано індивідуальну роботу в парах, у групах.

Прийоми психолого-педагогічної підтримки учнів, а саме: заохочування, створення яскравих наочно-образних уявлень, навчально-пізнавальна гра, створення ситуації успіху, проблемної ситуації, спонукання до пошуку альтернативних рішень, виконання творчих завдань, створення ситуації взаємодопомоги. Добираючи завдання до уроку, враховано, що вони мають бути цікавими, різноманітними, посильними Кожен учень є рівним партнером спілкування на уроці і заслуговує на те, щоб його думку і бажання враховували.

При організації особистісно зорієнтованого уроку професійна позиція вчителя повинна полягати в тому, щоб знати з повагою ставитися до кожного висловлювання учня за змістом теми проєктно-технологічної діяльності. Вчителю необхідно продумати в якій дидактичній формі надавати навчальний матеріал на кожному етапі освітньої діяльності.

Мета проведення таких уроків створити такі освітні умови ,щоб кожен учень міг висловити своє думку, й розумів що його вісі вислухають й приймуть до уваги його пропозицію. Якщо на традиційному уроці основна увага вчителя приділяється фронтальним методам роботи, то при особистісно орієнтованому підході вчитель стає роль координатором та організатором усіх видів проєктно-технологічної самостійної діяльності учнів, гнучко враховуючи вікові особливості та розвинені та сформовані якості кожного учня, з метою створення максимально сприятливих освітніх умов для їхнього прояву.

На уроці трудового навчання необхідно застосовувати різноманітні форми і методи організації роботи учнів, що дозволяє розкрити особистісний досвід кожного учня. Заохочувати учнів до пошуку оригінальних ідей та пошуку рішення творчих проєктних задач, що спрямовують їх на досягнення успіху. Згідно навчальної програми трудового навчання учні 7-их класів вивчають технологію виготовлення

в’язаних виробів. Відповідно теми дослідження розглянемо впровадження особистісно орієнтованого підходу на заняттях трудового навчання на прикладі проведення занять засобами технології виготовлення в’язаних виробів гачком.

Важливим видом діяльності вчителя є методична підготовка до проведення занять. Отже нами розроблено тематичний план з урахуванням вище розглянутих психолого-педагогічних особливостей та рекомендацій організації освітньої діяльності за умови впровадження особистісно-орієнтованого підходу.

Календарно-тематичний план засобами технології виготовлення виробів в’язаних гачком з учнями 7-их класів нами представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Календарно-тематичний план засобами технології виготовлення виробів в’язаних гачком з учнями 7-их класів

Об’єкт проєкту	Основна технологія	Додаткова технологія	Кіль-ть год.	Очікувані результати проектної діяльності
Квіткова карта України	Технологія виготовлення в’язаних виробів гачком	Технологія виготовлення швейних виробів ручним способом	10	Планує власну проектну діяльність. Розуміє призначення методу фокальних об’єктів . Пояснює сутність моделі-аналогу для проектування виробу. Характеризує властивості конструкційних матеріалів. Виконує технологічні операції відповідно до обраного виробу та технології його виготовлення. Добирає матеріали, інструменти та обладнання для

				виготовлення виробу. Дотримується прийомів роботи з інструментами, пристосуваннями та обладнанням. Визначає сфери застосування різних видів технологій. Виготовляє виріб. Комбінує композицію для оздоблення виробу. Оздоблює виріб. Розраховує орієнтовну вартість витрачених матеріалів. Дотримується правил безпечної праці під час виконання технологічних операцій. Читає та виконує графічні зображення (схеми) виробів в'язаних гачком.

Відповідно до календарно-тематичного планування нами розроблено матрицю засобами технології виготовлення в'язаних виробів гачком з учнями 7-их класів. Для розробки творчого колективного проекту ми обрали основну «Технологія виготовлення в'язаних виробів гачком» та додаткову «Технологію виготовлення швейних виробів ручним способом». На виготовлення об'єкту проектування передбачено 10 навчальних годин (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Матриця засобами технології технологія виготовлення в’язаних виробів (гачком)

К-ть год	Очікувані результати	Тема уроку	Застосування особистісно-орієнтованих підходів та
Об’єкт проектної діяльності № 1 Квіткова карта України **Основна технологія**: технологія виготовлення в’язаних виробів (гачком) **Додаткова технологія**: технологія виготовлення швейних виробів ручним способом			
1	*Знаннєвий компонент* Розуміють етапи проектування Розуміють моделі-аналоги як історію розвитку українського декоративно-ужиткового мистецтва, розуміють сутність народних традицій. *Знають* властивості натуральних конструкційних матеріалів *Розуміють* роль природних матеріалів, як важливого екологічного ресурсу у збереженні довкілля *Розрізняють* та називають інструменти та пристосування для плетіння гачком	1. *Вибір та обґрунтування об’єкта проектування. Планування роботи з виконання проекту. Призначення методу фокальних об'єктів для вдосконалення чи створення виробу* Плетіння гачком як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Вироби, плетені гачком. Інструменти та матеріали для роботи, правила користування ними. Практична робота «Добір гачків і ниток».	Екскурсія до краєзнавчого музею з метою ознайомлення з українськими традиціями, побутом та одягом. Особистісно орієнтовані технології ,інтерактивні технології, інформаційні технології
2		2. *Добір матеріалів для виготовлення виробу, визначення їхньої кількості. Добір гачків. Моделі-аналоги*	Особистісно орієнтовані технології ,інтерактивні технології, інформаційні технології , метод

2	*Діяльнісний компонент* Розрізняють етапи проектної діяльності Розрізняють моделі-аналоги стосовно об’єкту проектування Добирають конструкційні матеріали в залежності від їх властивостей (нитки) Розрізняють техніки плетіння . Виконують технологічні операції відповідно плетення гачком.	Прийоми роботи гачком. Основні елементи плетіння гачком, їх умовні позначення. Схеми для плетіння гачком. Практична робота «Плетіння елементів: повітряна петля, ланцюжок» Інструктаж з ТБ. 3. *Елементи в’язання гачком. Добір (складання) схеми В’язання* Основні елементи плетіння гачком, їх умовні позначення.	фокального об’єкту Особистісно орієнтовані технології ,інтерактивні технології, інформаційні технології , метод фокального об’єкту , ігрові технології.
2	Добирають інструменти та матеріали для виготовлення виробу в’язаного гачком Дотримуються прийомів роботи з інструментами та пристосуваннями	Практична робота «Плетіння елементів: стовпчик без накиду, стовпчик з накидом». Інструктаж з ТБ 4. *Виготовлення в’язаного виробу.* Виготовлення польових квіточок притаманним різним регіонам України	Особистісно орієнтовані технології ,інтерактивні технології, інформаційні технології , метод фокального об’єкту , ігрові технології, метод проєкту.
2	Визначають необхідну кількість матеріалів для виготовлення об’єкту проектування . Виготовляють виріб Оздоблюють виріб пов’язуючи його з українською	В’язання листочків та гілочок. 5. *Виготовлення в’язаного виробу* Застосування технологія виготовлення швейних виробів	

1	символікою за готовою композицією Дотримуються правил безпечної праці при виконанні технологічних операцій *Ціннісний компонент* Обговорюють та висловлюють судження щодо культури та декоративно-ужиткового мистецтва українського народу та цінності конструкційних матеріалів природного походження Обґрунтовують взаємозв'язок між дотриманням технології виготовлення та якістю виробу	ручним способом. Зєднання елементів «Квіткової карти України» 6. *Остаточна обробка в'язаного виробу. Захист проекту* Заключний етап. Підготовка презентації. Оцінювання власних творчих добутків. Презентація творчих проектів через організацію виставки.	Особистісно орієнтовані технології інтерактивні технології, інформаційні технології , ігрові технології, метод проєкту.

На заняттях трудового навчання згідно змісту та структури навчальної програми «Трудове навчання» учні 7-их класів розробляють творчі проєкти. Розглянимо особливості проєктно-технологічної діяльності запропоновані сучасними науковцями.

«О. Коберник вважає, що проектно-технологічна діяльність привчає учнів до самостійної, практичної, планової і систематичної роботи, виховує прагнення до створення нового або існуючого, але вдосконаленого виробу, формує уявлення про перспективи його

застосування; розвиває морально-трудові якості, загально-цінні мотиви вибору професії і працелюбність. Учений також підкреслює, що зазначена діяльність впливає на розвиток пізнавальних здібностей учнів. Допомагає їм формувати вміння самостійно конструювати свої знання. При чіткій організації такої діяльності з боку вчителя, в дітей активно розвиваються комунікативні здібності, якості лідерів та здатність до спільної роботи в групі, створюються можливості для реалізації міжпредметних зв'язків» [20; 21].

«Важливе місце в особистісно орієнтованому навчанні посідають інтерактивні технології. Термін «інтерактивний» (з англ. Inter – взаємний, act – діяти), означає здатний до взаємних дій, діалогу. Інтерактивне навчання, за визначенням О. Пометун – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності учнів, яка має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожний учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Це співнавчання, взаємонавчання, де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують із приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють» [36].

Під час застосування інтерактивних технологій необхідно створити атмосферу доброзичливості спрямувати учнів на позитивний результат творчої діяльності. Нами враховано, перед тим як застосовувати інтерактивні технології навчання необхідно продумати алгоритм їх застосування на уроці, продумати сценарій, підготувати учнів.

Мета уроку проведення уроку з використанням інтерактивного навчання, як особистісно орієнтованого підходу реалізація освітніх цілей, спрямований на компетентнісний розвиток кожного учня, надання оптимальної можливості в особистісному становленні й розвитку, розширення можливостей самовизначення, збагачення їх мотиваційної, інтелектуальної та інших сфер.

2.3. Розробка методики проведення занять трудового навчання з впровадженням в освітній процес особистісно орієнтованого підходу

«Отже, як вище нами було уточнено, що осереддям особистісно зорієнтованого підходу є особистість учня й методичну основу цього підходу складає індивідуалізація та диференціація навчального матеріалу. Форми індивідуалізації та диференціації дають можливість фіксувати вибірковість пізнавальних уподобань учня, стійкість їх проявів, активність і самостійність учнів у їх здійсненні. Тому педагогічне спостереження за кожним учнем у процесі щоденної систематичної проєктно-технологічної діяльності має стати основою для виявлення його індивідуального пізнавального шляху» [55; 58].

Під час розробки матриці нами враховано методичні рекомендації, щодо створення педагогічної ситуації, як частини особистісно орієнтованого підходу.

Нами пропонується організація навчальна ситуації, завдяки якій учень намагається віднаходити свій шлях рішення проєктно-технологічної задачі. Методична мета створення навчальної проблемної ситуації нами досягається:

а) добором проблемних запитань і завдань для актуалізації та самоаналізу навчальної інформації кожного учня;

б) освітній процес на заняттях трудового навчання орієнтовано на індивідуальну, групову та колективну роботу.

Методичні рекомендації проведення занять трудового навчання з впровадженням в освітній процес особистісно-орієнтованого підходу, інтерактивних технологій, ігрових, інформаційно-коммунікативних та інноваційних педагогічних технологій в закладах загальної середньої освіти розроблено нами на прикладі проведення уроків за такими темами, а саме: «Засоби технології виготовлення в’язаних виробів(гачком)», «Виготовлення в’язаного виробу гачком за схемою», «Технологія

в’язання гачком в декоративно-ужитковому мистецтві», «Види матеріалів та інструментів для технології виготовлення виробів плетених гачком».

У контексті нашого дослідження запровадження особистісно орієнтованого підходу нами виокремлено наступні класифікації цілей:

– пізнавальні (знати, запам’ятати, осмислити);

– практичні (вміти, застосовувати , створювати);

–мотиваційно-особистісні (позитивно ставитися, бути зацікавленим, активним).

Метою проведення уроків за вище вказаними темами є необхідність, ознайомлення учнів з інструментами та різними видами матеріалів (натурального та штучного походження), які використовують в процесі засвоєння технології плетення гачком; формування свідомого дотримання правил безпечної роботи в шкільних майстернях; заохочення до продуктивної проєктно-технологічної діяльності; самовизначення; розуміння опанування цієї технології.

Щоб засвоєння навчального матеріалу для учнів стало цікавим нами рекомендується звернути увагу на підбір оснащеності уроку відповідно тем, це можуть бути зразки в натуральному вигляді, презентації, відеоматеріал, технологічні таблиці, журнали мод та ін.

На кожному уроці в процесі вивчення «Технології виготовлення виробів в’язаних гачком» учні застосовують інструменти та матеріали: гачки, нитки, ножиці, швейні пристосування, які нами рекомендовано зберігати в спеціальному естетично оформленому пристосуванні.

Попередньо учням нами було запропоновано, самостійно оформити та прикрасити це пристосування картинкою з зображенням виробів в’язаних гачком. Таким чином вчитель вже на початку засвоєння навчального матеріалу візуально може визначити відношення кожного учня до технології в’язання виробів гачком і скоординувати педагогічні підходи до кожного учня.

Для проведення занять трудового навчання частіш обирається комбінований тип уроку. Розглянимо фрагмент уроку на прикладі поєднання особистісно орієнтованого підходу та інформаційних технологій.

Актуалізацію опорних знань учнів проводимо методом бесіди.

1. Які на вашу думку вироби можна сплести гачком?
2. З якими виробами, або оздобленнями ви стикались у житті?
3. Як на вашу думку, чи модними є вироби в'язані гачком?
4. Які вам вироби більше подобаються?

Особливого значення набуває мотивація проведення занять.

«Щодо мотиваційно-особистісної цілі, то її конкретизація пов'язана з формуванням позитивного ставлення, прагнення застосовувати набуті здібності, з розвитком особистісних компетентностей, що також можна певною мірою спостерігати через конкретні дії учнів (наприклад, проявити ініціативу в процесі пошуку додаткової інформації, взяти активну участь у підготовці та організації колективного проекту.

Отже рекомендації щодо мотивації та цілей уроку в процесі проектування навчальної технології нами виокремлено, такі:

– при постановці цілей уроку обов'язково визначати ціннісно-мотиваційну складову, пов'язану з формуванням позитивного ставлення учнів до теми яка вивчається з метою застосування набутих знать;

– конкретизувати цілі від загальних до конкретних, враховуючи рівні засвоєння навчальної інформації кожним учнем.

Ключові та предметні компетентності розвиваються саме вірно визначеним цілям проведення занять трудового навчання

Наприклад мотивація навчальної діяльності учнів: «Кожна жінка прагне зробити своє помешкання затишним і при цьому несхожим на інші. Іноді саме дрібниці здатні прикрасити інтер'єр і зробити його унікальним. Модними та неповторними сьогодні є прикраси та вироби виготовлені цією технологією. Зроблені власноруч речі якнайкраще для

цього підходять і підкреслюють індивідуальність та смак. І ми з вами спробуємо стати чарівницями, будемо вчитись в'язати гачком чудові, оригінальні вироби».

Кращого результату мотивації додасть демонстрація с поясненням учителя відео-матеріалу, або презентації різних сучасних виробів в'язаних гачком. Також демонстрація готових виробів. Щоб краще мотивувати учнів до вивчення технології в 7-ому класі, нами рекомендується підібрати прикраси для дівчат й дати учням поміряти їх. Надати можливість кожному учню висловити своє сприйняття розглянутих виробів в дружній невимушеній обстановці.

Навчальна мета повідомляється вчителем, або формується разом з учнями . Вчитель може ознайомити учнів з очікуваними результатами проектно-технологічної діяльності.

Організувати робоче місто нами пропонується за круглим столом, такі умови нададуть можливість учням та вчителю працювати більш згуртовано особисто й одночасно в одній команді.

Обов'язковою умовою проведення занять трудового навчання в майстерні, є дотримання техніки безпеки. Тому на початку кожного уроку вчитель проводить вступний інструктаж, який теж можна продемонструвати через презентацію. На почату та при кінці уроку кожен учень прибирає своє робоче місце.

Для того, щоб учні навчились розрізняти різні асортименти виробів в'язаних гачком нами запропонована гра. Кожному учню надається блок картинок з зображенням виробів в'язаних гачком різного призначення. Серед картинок є вироби виготовлені іншими технологіями.

Сутність гри заключається в тому, щоб кожен учень швидко переглянув картинки та розклав їх по групам. Наприклад таким групам: «Сучасний одяг», «Прикраси», «Інтер'єрні вироби», «Які вироби, мав би особисто».

Хто з учнів швидше розкладає картинки, той демонструє блок картинок, які йому більше всього сподобались та блок картинок, які йому менш сподобались, картинки які виготовлено іншою технологією. Пропонується учню зробити невелике пояснення чому він обрав той чи інший виріб виготовлений технологією в'язання гачком.

Всі учні разом з вчителем приєднуються до обговорення кожної пропозиції. Але вчителю необхідно корегувати хід дискусії, слідкувати та підказувати учням, щоб їх вислови були коректними, з позитивним відношенням один до одного. Також учитель слідкує та підказує правильну термінологію, яка застосовується в процесі технології виготовлення виробів в'язаних гачком.

Пояснення нового матеріалу з теми «Історія в'язання гачком» нами рекомендується донести до учнів через демонстрацію підібраного відеоматеріалу, або розробленої презентації. Демонстрацію підготовленого матеріалу з теми вчителю краще проводити з поясненням, зупинятись на цікавих фрагментах, якщо у учнів виникають питання зупинятись та пояснювати. Таким чином між усіма учасниками освітнього процесу виникає цікавий діалог та дискусія.

Наприклад: «Дуже складно точно установити історію в'язання, тому що нитки і трикотаж зберегти важко. Але все-таки деякі свідчення цього мистецтва дійшли до нас у вигляді зображень. В одній з єгипетських гробниць (1900 рік до н. е.) збереглося зображення жінки, що надягає шкарпетки. Відбиток панчохи виявлений у застиглій лаві Помпеї (79 р. до н. е.). Дитячі панчохи III- IV ст.. н. е. знайдені в Єгипті. Вони вже враховували форму взуття, сандалій із ремінцем після великого пальця. У древніх єгиптян під час виготовлення носка великий палець в'язався окремо, як на рукавицях. Пізніше, десь у IX-XI століттях деякі в'язальниці стали наносити навіть тексти на носки. У музеях Детройта і Баделя зберігаються такі зразки давньоєгипетського в'язання з бавовняних ниток із давньоарабським текстом» [18].

Питання учня: «Чи можна й зараз плести вироби гачком з бавовняних ниток?

Вчитель пояснює, наводить приклади.

Продовжує демонстрацію з поясненням «В'язання гачком – один із розповсюдження інших видів декоративно – ужиткового мистецтва.

Пояснення вчителя «Існує цей вид рукоділля більше трьох тисяч років. Ось як говорить про це легенда Стародавньої Греції. Афіна Паллада була однією з найбільш шанованих богинь. Вона давала людям мудрість і знання, учила мистецтва та ремесел. Дівчата Стародавньої Греції шанували Афіну за те, що вона навчила їх рукоділлю. Серед майстринь славилась Арахна, яка вирішила викликати на змагання саму богиню Афіну. Під виглядом горбатої бабці богиня прийшла до Арахни, щоб застерегти гордячку – не можна підноситися вище за богів. Не послухалась Арахна богиню. Зіткала майстриня полотно, але боги не визнали її перемоги. Нещасна Арахна наклала на себе руки. Афіна врятувала дівчину, але перетворила її на павука. І досі павук-Арахна плете свою павутину. І в реальному житті люди не раз пробували використовувати павутину в якості пряжі». Запитання учнів. Пояснення вчителя» [18].

Запитання учнів: «З якого часу з'явились речі в'язані гачком на Україні? Які це були вироби? З яких ниток їх виготовляли?».

Вчитель дає відповідь, наприклад: «В Україні в'язані речі – також не новина. Зокрема, із літературних джерел відомо, що в XI ст.. київські монахи в'язали собі клобуки – головні убори. Однак масово займатися цим видом рукоділля в нас почали не так давно – на початку XX ст.. В'язання гачком відтоді стало улюбленим заняттям багатьох наших жінок» [18].

В кінці повідомлення теоретичного матеріалу вчитель каже, та демонструє найкращі в'язані вироби: «В'язання гачком є не лише цікавим і захоплюючим заняттям для багатьох людей, а й одним із видів

декоративно – ужиткового мистецтва. Красиві, оригінальні і вишукані речі демонструють на виставках народної творчості, фотографії та схеми кращих зразків друкують у періодичних виданнях, спеціальній літературі. Особливо цінні вироби зберігаються у залах музеїв країни» [18].

Рефлексія та осмислення учнями розглянутого навчального матеріалу проходе через фронтальне опитування.

Наприклад:

1. Про що розповідається в легенді Стародавньої Греції.
2. До якого виду мистецтва належить плетення гачком?
3. З якого часу з'явилось мистецтво в'язання гачком на Україні?

Розглянемо методику проведення фрагменту уроку з теми «Види матеріалів та інструментів для технології виготовлення виробів плетених гачком».

Пояснення нового матеріалу, підбору номера гачка, ниток, вигляду схеми нами рекомендується провести з впровадженням інтерактивної технології. Пропонуємо клас учнів поділити по парам, роздати на кожну групу різні номери гачків; різні види ниток (шовкові, бавовняні, вовняні), різної товщини та крутки; картки-завдання з фотокартками в'язаних виробів.

Вчитель пояснює: «Для в'язання виробів гачком використовують різні нитки: бавовняні, льняні, вовняні, шовкові, синтетичні. Нитки добирають залежно від призначення виробу та узору в'язання. Товстими вовняними нитками можна в'язати шапочки, шарфи, шкарпетки, диванні подушки, верхній одяг. Для серветок, комірців, занавісок використовують тонкі нитки – бавовняні, синтетичні. Промисловість випускає спеціальні нитки для в'язання ажурних виробів. Найчастіше ці нитки білого кольору, тоненькі, блискучі й шовковисті» [ ].

Отже, послідовність добору інструментів і матеріалів для технології в'язання така: спочатку добирають нитки залежно від призначення виробу і виду узору, а потім добирають гачок відповідно до товщини нитки.

Вчитель формулює проблемне завдання,а саме учням необхідно до кожної картки підібрати необхідний номер гачка та асортимент ниток відповідно з зображенням на фотокартки. Хто з учнів найкраще виконає це проблемне завдання отримує маленьку квіточку в’язану гачком.

Приклади картинок на рисунку 2.1.

Рис. 2.1 – Види виробів в’язаних гачком

Після пояснення та демонстрації технологічних прийомів в’язання гачком. Під час виконання тренувальних вправ засобами технології виготовлення виробів в’язаних гачком учні 7-их класів вчитель пропонує користуватись, схемами, зразками також розробленою презентацією по різною технологічною послідовністю в’язання гачком. Кожен учень за необхідності може звернутись до слайду презентації. Якщо роботу учень не встигає виконати в класі, або має бажання виготовити в’язаний виріб самостійно, або додатково потренуватись, така презентація стане допомогою.

Наведемо приклад презентації тренувальних прийомів виготовлення в’язаних виробів гачком. На рисунку 2.2. слайд 1, 2 - вказано основні елементи плетення гачком.

Рис. 2.2 – Основні елементи в’язання гачком (слайд 1,2).

На слайді 3 демонстрація з поясненням в’язання ланцюжка з повітряних петель (рисунок 2.3).

Рис. 2.3 – Ланцюжок з повітряних петель (слайд 3)

На рисуноку 2.4., слайди 4 та 5. Учні вчаться читати схеми за допомогою умовних позначень основних елементів в’язання гачком та провязування стовпчика без накиду.

Рис. 2.4 – Умовні позначення основних елементів плетіння гачком.

В’язання стовпчика без накиду (слайди 7,8)

В процесі виконання учнями практичної роботи вчитель проводе поточне інструктування, за необхідності додатково демонструє технологію в’язання на етапах виникнення труднощів та запитань учнів.

Під час виконання тренувальних вправ учні здійснюють взаємоконтроль та самоконтроль технології, яку вони опановують.

Згідно змісту програми розробленого нами тематичного плану та матриці з метою кращого рішення творчої проектної задачі учні 7-их класів застосовують метод фокального об’єкту.

Перед тим, як пояснюваними особливості застосування методу фокального об’єкту вчитель пропонує учням повторити особливості та послідовність розробки творчого проєкту. Як вище було зазначено учні 7-их класів не виконують пояснювальну записку, а роблять нотатки у спеціальний зошит клаузуру, ескіз майбутнього виробу, складають раціональний добір матеріалів, розписують необхідні інструменти та пристосування, розраховують кількість матеріалів, можуть вклеїти, або намалювати схему за якою будуть виготовляти об’єкт проєктування, роблять висновки.

Актуалізація опорних знань та життєвого досвіду учнів з попередніх занять трудового навчання проходе методом «Мікрофон», та застосуванням інформаційних технологій, а саме розробленою презентацією.

Учням ставиться питання: «Як ви розумієте, що визначає виконати проєкт?» Рисунок 2.5 (слайд 1).

Рис. 2.5 – «Як ви розумієте, що визначає виконати проєкт?» (слайд 1).

Вчитель демонструє схему послідовності виконання кожного етапу проектної діяльності. Разом з учнями повторюють та уточнюють послідовність розробки творчого проекту. На рисунку 2.6. представлена схема методу проектів.

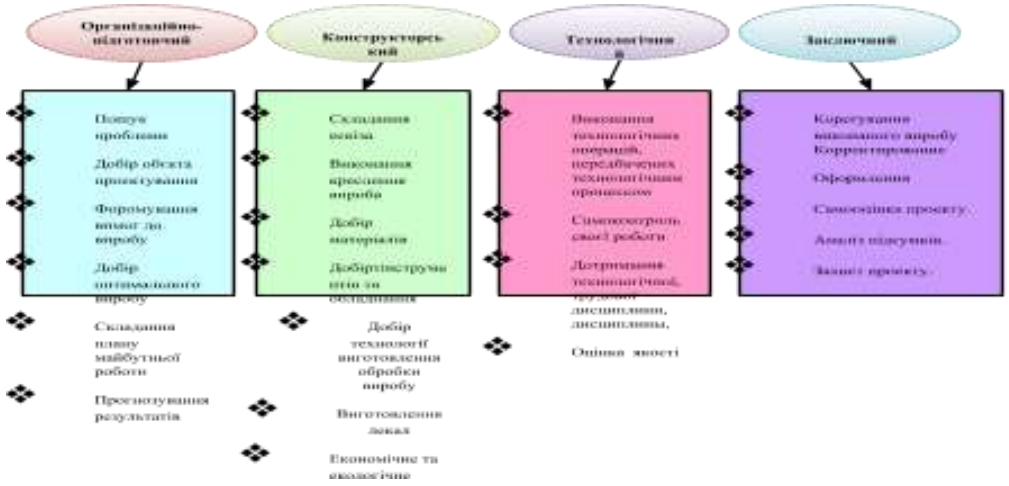

Рис.2.6 – Етапи проектної діяльності (слайд 2).

Мотивація навчальної діяльність проходе через пояснення вчителя:

«Дійсно, роботу треба починати з вибору об'єкта праці та пошуку інформації про нього. І сьогодні ми починаємо технологію виготовленням виробу в'язаного гачком. Успішність та ефективність виготовлення виробів у певній мірі залежить від методів проектування, з якими ми будемо продовжувати ознайомлюватися упродовж занять, та від правильного підбору відповідної інформації. Методи проектування сприяють розвитку творчих здібностей особистості, дають поштовх до уяви та фантазування, які, в свою чергу, допомагають створювати нові, оригінальні та більш досконалі вироби. Отож, чим більше методів проектування ви будете знати, чим більшою кількістю інформації ви будете володіти тим цікавішою, досконалішою й оригінальнішою виявиться конструкція спроектованого вами виробу».

Вчитель акцентує увагу учнів на першому етапі проектної діяльності з поясненням, що першому організаційно-підготовчому етапі проектування вагомим чинником, який впливає на успішне розв'язання проблеми, є збір інформації з обраної теми та її ретельний аналіз. Саме на

цьому етапі дуже важливо проявити такі творчі здібності, як уяву, активність, допитливість, творче та критичне мислення. Під час роботи над проектом треба знати, де шукати потрібну інформацію.

Бесіда з учнями: Які найбільш поширені шляхи пошуку інформації ви знаєте?

1. За допомогою пошукових систем у мережі Інтернет;

комунікативний (можливість отримати необхідну консультацію вчителя, фахівця тієї галузі, яка є близькою до теми проекту).

2. Давайте з’ясуємо, якими саме інформаційними джерелами і чому ви б користувалися при створенні проекту?

3. Які методи проектування ви вже знаєте?

Учитель: Методи проєктування застосовують в проєктно-технологічній діяльності з метою пошуку нестандартної та цікавої ідеї та шляхів рішення якоїсь творчої задачі. В 5 та 6 класах ви вже застосовували метод фантазування. Сьогодні розглянемо метод, який застосовують навіть дизайнери в процесі пошуку якогось оригінального рішення. Називається цей метод – метод фокального об’єкту.

Вчитель демонструє на слайді 2 застосування методу фокального об’єкту (рисунок 2.7).

Рис. 2.7 – Метод фокального об’єкту

Суть методу полягає в наступному. Об’єкт проектування, а саме «Квіткова карта України», який вчитель разом з учнями заплановано

виготовити знаходиться у фокусі (центрі) схеми, тобто в центрі уваги. Слово фокус і стало причиною назви методу.

Наприклад учні випадково обирають перші два-три предмети, що знаходяться в майстерні. Складають таблицю в якій указують різні властивості цих предметів. Наступним кроком обирають властивості предметів, які на їх думку підходять до фокального об'єкту. Не обов'язково щоб всі властивості обраних предметів було перенесено до фокального об'єкту.

Розглянимо фрагмент уроку з теми «Розробка творчого проєкту з теми «Квіткова карта України» із впровадженням в освітній процес особистісно орієнтований підхід, ігрові технології, метод фокального об'єкт, інформаційні технології.

Учні разом з учителем складають план роботи з пошуку найкращого творчого рішення виготовлення колективного творчого проекту з теми «Квіткова карта України».

План пошуку творчого рішення визначено виконувати згідно етапів проектної діяльності. Учні з викладачем розглядають слайд етапів розробки творчого проекту.

Вчитель пропонує учням уявити, що ми «Креативне бюро» , яке виконує різні дизайнерські вироби для інтер'єрів житлових приміщень та офісів. Бюро отримали заказ виготовити настінне пано для холу дитячого садка. Однією із умов було, щоб вирів віддзеркалював декоративно-ужиткове мистецтво України.

Вчитель враховуючи здібності кожного учня пропонує клас поділити на чотири групи, а саме: група дизайнерів-креативщиків, конструкторів та технологів.

Група «Дизайнери-креативщики».

Перед учнями стоїть задача методом фокального об'єкту про генерувати велику кількість ідей та обрату найкращу, яка сподобається

всьому класу. Під час пошуку творчого рішення група дизайнерів звертається за інформацією до слайду 2, рисунок 2.8

Рис. 2.8 – Послідовність застосування методу фокального об’єкту

Карточка-завдання за алгоритмом якої учні виконують творче завдання.

Послідовність творчого пошуку методом фокальних об’єктів .

1. Обговорення завдання проєкту. Виокремлюють основні слова, такі як: килимок, дитячий садок, хол, техніка виготовлення дизайн-об’єкту в’язання гачком, декоративно-ужиткове мистецтво України.

2. Методом фокального об’єкту обирають випадкові предмети, наприклад: глобус, квіти в вазі на підвіконні, зшитий виріб на стенді, коробка.

3. Складають таблицю в яку вносяться назва предметів та із них виокремлюють різні властивості до пошуку фокального об’єкту.

Виконують замальовки, обговорюють свої пропозиції з класом. Приймають остаточне рішення та виконують клаузуру майбутнього дизайн-об’єкту.

Презентують результат творчої роботи з описом виробу та поясненням застосування методу фокального об’єкту. Опис дизайн-об’єкту: Килимок розміром 50Х70см враховуючи масштаб холу та стіни, на якій він буде висіти (фокальний метод – стіна). Для форми килимка пропонується обрати форму карти України (глобус). Карта України буде

складатись із квітів Різних територій України (різнокольорові квіти вазочки). Технологія виготовлення квіточок обрано технологію виготовлення виробів в'язаних гачком, як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Технологія з'єднання квіточок за формою карти України - технологія виготовлення швейних виробів ручним способом.

Дизайнери пропонують зразки квіточок рисунок 2. 9.

Рис. 2.9. – Зразки квіточок

Всі учні та вчитель пропонують назву дизайн-об'єкту «Квіткова карта України»

Задача групи «Технологів» добрати матеріали та гачки для виготовлення виробу, складуть раціональну технологічну послідовність монтажу дизайн-об'єкту.

Карточка-завдання

Підбір матеріалів для виготовлення квіточок в'язаних гачком:

Вчитель пропонує: Пряжа має бути міцною, добре тримати форму, мати стійке забарвлення та приблизно однакову товщину, забезпечувати

зручність і практичність під час догляду за виробом. Також вовна має бути яскравою.

Вибір зразків пряжі для виробу. Проаналізувати якість запропонованих зразків пряжі для виготовлення панно, результати представити в таблиці. Зробіть висновок.

№ зразка	№ 1	№2	№3	№4
Міцність				
Товщина				
Еластичність				
Стійке яскраве забарвлення				

*Технологи роблять висновок.*_____

Карточка-завдання

Підбір інструментів.

Відповідно до схем та пряжи разом з учителем підбирають гачки (Рис. 2.10)

Рис.2.10 – Підбір матеріалів та інструментів

Третя група **«Конструктори».**

За допомогою спеціальних журналів, Інтернету знаходять схеми в’язання квітів. Демонструють їх перед класом, пояснюють чому обрали саме ці варіанти, разом з класом та учите обговорюють, ведуть дискусію. Разом обирають кращий варіант. На рисунку 2.11. підібрані варіанти Українських квіточок.

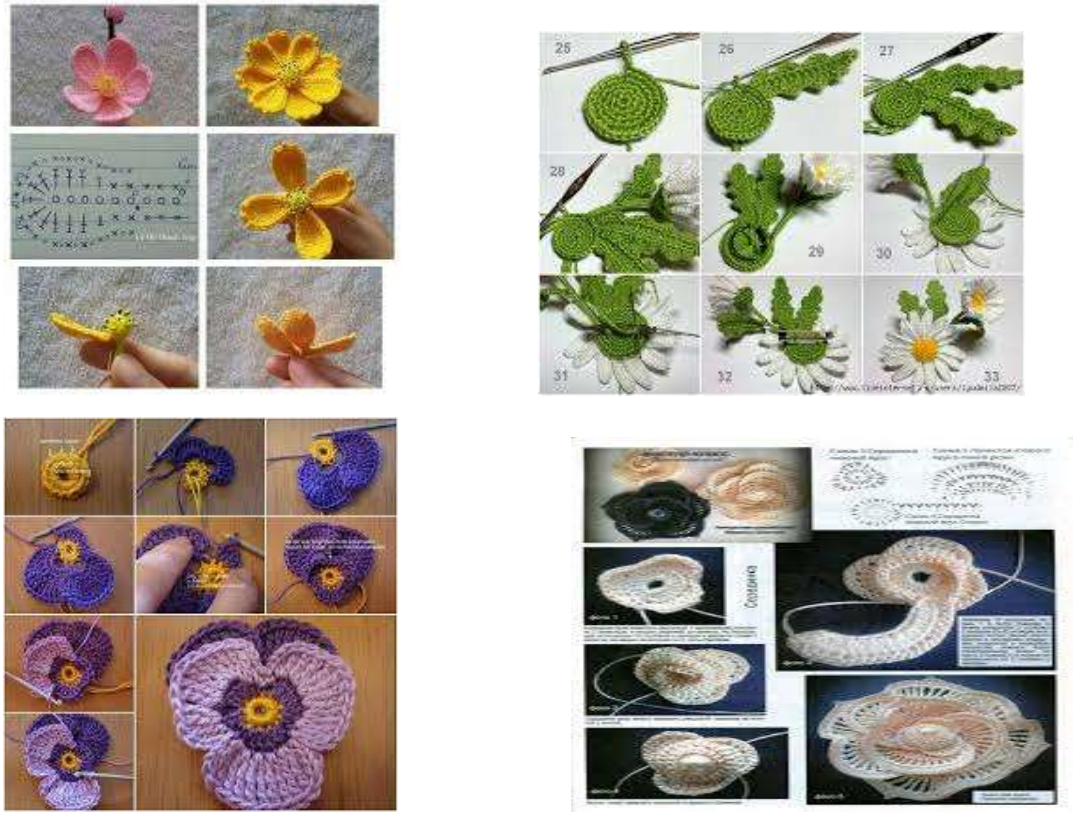

Рис. 2.11 – Види конструкцій

Конструктори аналізують можливі варіанти конструкцій Та складають таблицю (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз конструкції зразків-аналогів

Вимоги до конструкції	**Характеристика ступеня втілення вимог в зразках**			
	Зразок № 1	**Зразок № 2**	**Зразок № №3**	**Зразок №4**

1. Кількість деталей у виробі				
2. Простота виготовлення				
3. Матеріал деталей				
4. Габаритні розміри виробу				
5. Складність конструкції деталей				
6.Надійність роботи у виробі (функціональність)				
7. Відповідність вимогам пропорційності форми і ліній (вимогам дизайну)				
8. Естетичний і оригінальний вигляд				
9. Технологічність виготовлення деталей				
10. Простота і надійність з'єднань деталей				
11. Економічність				

За запропонованим нами методичними рекомендаціями практичну наступну практичну роботу проводимо за наступним алгоритмом:

1. Кожен з учнів виготовляє квітки за різними схемами.
2. Підготовка тканини для основи килимка. Відповідно розміру на тканину наносять лінії форми карти України. Краї основи килимка обробляють ручним способом, крайовим петельним стібком.
3. На основу усі разом розкладають квіточки та листочки та закріплюють їх булавками.
4. Закріплюють квіточки між собою та пришивають до основи технологією виконання ручних робіт пришивними потаємними стібками, нитками в колір кожної квіточки.

5. Готовий килимок приклеюють на раніш заготовлений картон вирізаний відповідно основи килимка.

6. Із зворотної сторони прикріпляють пристосування для можливості повішати на стінку.

Зразок готового колективного творчого проєкту «Квіткова карта України» виготовлений технологією в’язання виробів гачком з учнями 7-их класів (рис.2.12).

Рис. 2.12 – Зразок творчого проєкту «Квіткова карта України»

Кожен урок трудового навчання закінчується рефлексією.

«У процесі рефлексії відбувається зміна і розвиток індивідуальної свідомості. Характеристика особистісної рефлексії детально висвітлена в роботах І. Беха, серед них такі:

1. рефлексія як процес мислення висунута основою самосвідомості, єдності самопізнання, емоційно-ціннісного ставлення до себе і саморегулювання поведінки і діяльності;

2. розвиток рефлексії корелює зі здатністю індивіда спостерігати і аналізувати оточуючі його речі та явища;

3. у процесі набуття життєвого досвіду учні починають осмислювати не тільки результати дій, а й способи їх здійснення і закріплювати їх в своїй діяльності. У навчальній діяльності превалює інтелектуальна рефлексія, яка виступає механізмом усвідомленості знань, способів дій і реально виявляється в умінні планувати і організовувати процес учіння» [36].

Як вище нами було розглянуто оцінювання в рамках особистісно орієнтованого підходу, змінюється порівняно з традиційним.

Узагальнюючи види робіт учнів, їх відповіді, активність в під час виконання особистих та колективних робіт, вчитель повідомляє оцінки.

«Процес оцінювання включає: визначення критеріїв оцінювання; ознайомлення школярів з видами самооцінки (адекватна\неадекватна, загальна, детальна тощо); вироблення вміння оцінювати й самооцінювати завдяки вправлянню в цьому видові діяльності.

Для вироблення навичок оцінювання можна використовувати взаємоперевірку домашніх завдань, рецензування усних відповідей, письмових робіт однокласників. Зрештою учень переходить до самооцінки власної відповіді, презентації виготовленого творчого проекту» [4; 5].

Отже проведення занять трудового навчання в закладах загальної середньої освіти із застосуванням особистісно орієнтованого підходу в поєднанні з інноваційними педагогічними технологіями сприяє покращенню освітнього процесу.

ВИСНОВКИ

В результаті теоретичного аналізи дидактичних особливостей впровадження в освітній процес особистісно орієнтованого підходу.

Уточнено, що методичними умовами особистісно орієнтованого підходу спрямовано на гуманізацію та удосконалення освітніх цілей та середовища, цей процес здійснюється шляхом, а саме запровадженням особистісно орієнтованого змісту освіти, який зорієнтовано на ціннісний комплекс, а саме: загальнолюдських, національних, регіональних, групових, етнічних, індивідуальних, що в свою чергу передбачає забезпечення особистісної значущості для кожного учня процесу учіння й одержання від нього результату.

Визначено, що інноваційний педагогічний процес за умови особистісно орієнтованого підходу, це створення, розповсюдження та використання педагогічного нововведення, тобто сукупності нових ідей і пропозицій, які є науково обґрунтованими та потенційно можуть бути здійснені та впроваджено в освітній процес на заняттях трудового навчання в закладах загальної середньої освіти.

Визначено шляхи реалізації особистісно орієнтованого підходу на заняттях трудового навчання, які передбачають створення в класі клімату довіри та взаєморозуміння між учителем та здобувачами освіти. Взаємодія учасників освітнього процесу в системі особистісно орієнтованого навчання спрямована на підтримку та заохочення природного бажання учня навчатися, створювати власний алгоритм проєктно-технологічної діяльності, самостійно обираючи способи, методи, прийоми, зміст навчального матеріалу, який задовольняє його запити. Основними критеріями технологічного процесу є системність, ефективність, оптимальність, алгоритмічність, діагностичність, відтворюваність, прогнозованість.

З’ясовано, що особистісний розвиток учня відбувається шляхом оволодіння творчої проєктно-технологічною діяльності, та самостійним постійним збагаченням, перетворенням суб’єктивного досвіду, як важливого джерела власного розвитку. Отже головним результатом освіти повинно бути формування пізнавальних здібностей здобувачів освіти на основі оволодіння відповідними загальними та предметними компетентностями.

В результаті аналізу впровадження в освітній процес трудового навчання в закладах загальної середньої освіти особистісно орієнтованого підходу. Визначено порівняльна характеристика традиційної системи навчання та інноваційних освітніх підходів з метою покращення освітнього процесу та освітніх результатів.

Розроблено методику проведення занять трудового навчання в закладах загальної середньої освіти за умови впровадження в освітній процес особистісно-орієнтованого підходу, інтерактивних технологій, ігрових, інформаційно-коммунікаційних технологій.

Розроблено календарно-тематичний план та матриця по засвоєнню технології виготовлення в’язаних виробів гачком з учнями 7-их класів на прикладі проведення уроків за темами: «Засоби технології виготовлення в’язаних виробів (гачком)», «Виготовлення в’язаного виробу гачком за схемою», «Технологія в’язання гачком в декоративно-ужитковому мистецтві», «Види матеріалів та інструментів для технології виготовлення виробів плетених гачком», «Розробка колективного творчого проекту з теми «Квіткова карта України».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бербец В.В. Діагностика навчальних досягнень учнів під час виконання творчих проектів // Проектно-технічна діяльність учнів на уроках трудового навчання: теорія і методика / За заг. ред. О.М.Коберника. – К.: Наук.світ, 2003. – С. 86-102.

2. Бербец В. В.; Дубова Н. В.; Коберник О. М.; Кравченко Т. В.; Харитонова В. В.; Хоменко Л. М.; Ящук С. М. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючої праці. – Науковий світ, 2003. – 92 с.

3. Бех І.Д. Духовні цінності в розвитку особистості // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 124-129 https://studfile.net/preview/5511894/page:12/

4. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 204с.

5. Бех І.Д. Авторський семінар: «Особистісно орієнтоване виховання – стратегія розвитку сучасної освіти в Україні.» Відкритий урок. – 2000 – 2001. – С.13-20.

6. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання – нова освітня філософія // Педагогіка толерантності. – 2001. – № 1. – С. 16-19.

7. Буряк В. К. Метод проектів та формування ключових компетентностей // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць / редкол.: В. К. Буряк, І. В. Шелевицький, Г. Б. Штельмах. – Кривий Ріг, 2011. – Вип. 31. – С. 3-12.

8. Буряк В. К. Підвищення ефективності педагогічної освіти як найважливіший чинник розвитку суспільства // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць / редкол.: В. К. Буряк, Л. В. Кондрашова, Г. Б. Штельмах. – Кривий Ріг, 2009. – Вип. 25. – С. 28-37

9. Буряк В. К. Проблемно-пошукова діяльність на уроці як засіб розвитку учнів / В. К. Буряк // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук.

праць / редкол.: В. К. Буряк, Л. В. Кондрашова, Г. Б. Штельмах. – Кривий Ріг, 2010. – Вип. 29. – С. 3-12.

10. Гриньова М. В., Саморегуляція. Навчально-методичний посібник. – Полтава: АСМІ. – 2008. – 268 с.

11. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: посібник для педагогічних працівників; студентів педагогічних вищих навчальних закладів / Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. – Вінниця, ДОВ «Вінниця», 2002. – 116 с.

12. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології [Текст] : підручник / Ілона Дичківська. – 3-тє вид., випр. – Київ : Академвидав, 2015. – 304 с.

13. Дятленко С. М. Трудове навчання 5-9 класи: практичний посібник для вчителів / С. М. Дятленко, Р. М. Лещук, О. Ю. Медвідь; за заг. ред. А. І. Терещука. – Х. : Ранок, 2017. – 128 с.

14. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. – Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. – № 38-39. – 380 с.

15. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. − 2003. − № 5. − С. 34−42.

16. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Наук.-метод. посіб. – К.: МАУП. – 2000. – 312 с.

17. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: Навчально-методичний посібник (пробне видання) ; за заг. ред. О. М. Коберника, Г. В. Терещука. – Тернопіль-Умань, 2007. – 208 с.

18. Книга вчителя трудового навчання (обслуговуючі види праці): Довідкові матеріали для організації роботи вчителя: Щорічне вид. 2006-2007 / Н. Б. Лосина (упоряд.), Б. М. Терещук (упоряд.). – Х.: ПП «Торсінг плюс», 2006. – 608 с.

19. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/

20. Коберник О. М. Трудове навчання в школі: проектно-технологічна діяльність. 5-12 класи / О.М.Коберник, В.В.Бербец, Н.ВДубова та ін. ; за ред. О. М. Коберника. – Х. : Вид. група «Основа», 2010. – 256, [1] с.: іл., табл. – (Серія «12-річна школа»).

21. Коберник О. М., Ящук С. М. Наукові засади теорії та методики навчання технологій: навчальний посібник. // О. М. Коберник, С. М. Ящук. – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2013. – 289 с

22. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/

23. Компетентно про компетентнісний підхід в освіті [режим доступу http://education-ua.org/ua/ogoloshennya/1079-kompetentno-pro-kompetentnisnij-pidkhid-v-osviti]

24. Методичні рекомендації до вивчення трудового навчання у 5 класі 12-річної школи // Трудова підготовка в закладах освіти. №2, 2005. – С.8-16.

25. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід. Навчальний посібник / За заг. ред. О.М. Коберника, В.К. Сидоренка. – Умань: СПД Жовтий, 2008. – 216 с

26. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючої праці / [Бербец В. В, Дубова Н. В., Коберник О. М та ін.] ; за ред. О. М. Коберника. – Умань, 2003. – 92 с.

27. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016 – 583 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.researchgate.net/publication/316190546_Osvitni_tehnologii

28. Навчальні програми для загальноосвіт. навч. закл. України + опис ключових змін. 5-9 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2017. – 96 с. – (Серія «На допомогу вчителеві»). [режим доступу https://imzo.gov.ua/osvita/zagalno-serednya-osvita-2/navchalni-prohramy-5-9-

klasy-naskrizni-zmistovi-liniji/trudove-navchannya-tehnichni-vydy-pratsi-naskrizni-zmistovi-liniji/]

29. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навч. посібник. – К.: Просвіта, 2000. – 368 с.\

30. Освітні технології [Текст] : навч.-метод. посіб. / О. М. Пєхота [та ін.]; ред. О. М. Пєхота. К. –: А.С.К., 2004. – 256

31. Освітні технології/ За заг. ред. О.М. Пєхоти. – К.: А.С.К., 2002. – С. 25-45.

32. Трудове навчання в школі: проектно-технологічна діяльність. 5-12 класи / [За ред. О. М. Коберника, В. В. Бербец, Н. В. Дубова та ін.] – Х. : Вид. група «Основа», 2010. – 256 с.

33. Особистісно-орієнтований підхід в освіті [режим доступу https://stud.com.ua/49829/pedagogika/osobistisno_oriyentovaniy_pidhid_osviti]

34. Підготовка вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів / Галина Михайлівна Гаврилюк. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти, 2017. – 200 с.

35. Підмазін С. Технологія особистісно орієнтовного уроку// Завуч. – 2001. – № 20-21. – С. 29-31.

36. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. Пометун // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С. 65–69.

37. Прищак М. Д. До питання комунікативного підходу в освіті, Вісник Вінницького політехнічного інституту, № 1, 2013. – С.133-136

38. Прищак М. Д. Порівняльний аналіз особистісно орієнтованого, компетентнісного та комунікативного підходів в освіті. Вісник Вінницького політехнічного інституту. № 6. 2018. – С.124-132 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://doi.org/10.31649/1997-9266-2018-141-6-124-133

39. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19

40. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість. К.: Каравела, 1998. – 150 с.

41. Сисоєва С.О. Творчий розвиток учнів у контексті особистісно орієнтованого навчання. – Гуманітарні науки. – № 1. – 2001. – С.110-118.

42. Терещук А. І. Методика організації проектної діяльності старшокласників з технологій : [метод. посіб. для вчителів; навч. прогр., варіат. модулі] / А. І. Терещук, С .М. Дятленко. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 128 с.

43. Трудове навчання в школі: проектно-технологічна діяльність. 5-12 класи / [За ред. О. М. Коберника, В. В. Бербец, Н. В. Дубова та ін.] – Х. : Вид. група «Основа», 2010. – 256 с.

44. Трудове навчання 5-9 класи: Програма для загальноосвітніх навчальних закладів України + опис ключових змін. − К.: Видавничий дім «Освіта», 2017.− 96 с.− (Серія «На допомогу вчителеві»).

45. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторский // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58 – 64.

46. Школа життя [Текст] : трактат про почат. Ступінь освіти, засн.. на принципах гуман.- особистіс. педагогики / Ш. О. Амоношвілі; [пер. з рос.: Литвин М. М., Гаврилькевич В.К.]. – Хмельницький: Поділ. Культ-просвітит. Центр ім. М. К. Реріха. 2002. – 169 с.

47. Шостак І. В. Особистісно-орієнтований підхід до трудового навчання // Новий колегіум. №4, 2005. – С.52-54.

48. Юрженко В. В. Теоретичний контекст змісту і структури освітньої галузі «Технологія» в основній школі й категорії безпосередньо з ним пов’язані / В. В. Юрженко // Проблеми трудової і професійної підготовки : наук.-метод. зб. / кол. авт.; відп. ред. і укл. В. В. Стешенко. – Слов’янськ : СДПУ, 2010. – Вип. 15. – С. 3–9.

49. Яценко С.Л. Особистісно орієнтоване навчання: теоретичний та прикладний аспекти // Проблеми освіти: Наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Київ, 2015. – Вип. 85. –С.231-237. – Режим доступу :eprints.zu.edu.ua›contents

50. Ящук С. Суть та структура проектно-технологічної діяльності учнів / С. Ящук // Зб. наук. праць Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини. – К. : Наук. світ, 2002. – С. 298-304.

51. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. – М.: Сентябрь, 1996. – 96 с.

52. https://cyberleninka.ru/viewer_images/17266857/f/1.png-

53. http://terra0432.blogspot.com/2015/04/blog-post_32.html

54. http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/7/71.pdf

55. https://studfile.net/preview/5511894/page:12/

56. http://dspu.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2012-52.pdf

57. https://refdb.ru/look/1941290-p2.html

58. http://acup.poltava.ua/wp-content/uploads/2015/03/GrinovaM.pdf

59.https://studfile.net/preview/5511894/page:12/

60 . https://studfile.net/preview/5252776/